

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 2

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
“Правова держава та демократичне суспільство:
фактори розвитку та взаємодії”
м. Київ, МАУП, 14 квітня 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 30.03.16)*

Редакційна колегія:

*М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Л. Головка, д-р іст. наук, проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 2: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. “Правова держава та демократичне суспільство: фактори розвитку та взаємодії”, 14 квітня 2016 р. / редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 448 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Ігнатюк О. В. Деякі процесуальні положення при отриманні ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.....	122
Карбовська Л. О. Ретроспективний аналіз становлення й розвитку державного регулювання системи освіти.....	126
Касьянова С. П. Про неможливі паралелі розвитку інформаційних технологій та держави.....	129
Коваль М. І. Податкова реформа: очікування та реалії 2016 року	132
Козаченко О. І. Порівняльний аналіз правового регулювання забезпечення безпеки учасників оперативно-розшукових заходів.....	135
Лісовський П. М. Ментально-ціннісний капітал у сучасному правовому полі демократичного суспільства: природний тренд мудрості.....	138
Малишко В. М. Правове регулювання брокерської діяльності в Україні.....	140
Масловська О. М. Історичні передумови становлення політичного консенсусу у процесі формування дієздатної моделі культури парламентської діяльності.....	142
Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф., Хоменко А. А. Фінансова безпека України в нових геополітичних реаліях	145
Медвідь Ф. М., Моргун Н. С., Корня О. В., Ромашина І. В. Правова культура українського суспільства в контексті побудови правової держави.....	148
Муравйов К. В. Сучасний стан та перспективи розвитку правового регулювання фінансового ринку України	154
Мушкин І. М. К вопросу организации системы управления безопасностью в учебном заведении	157
Найдьонов І. М. Підготовка викладача фахових дисциплін як політико-соціальна проблема	160
Новальська Н. І. Сучасні напрями розвитку теорії організацій	163
Омельчук В. В. Козацька комісія Г. Юркевича у розгляді спорів Києво-Печерської Лаври (1743–1744 рр.)	165
Осинська О. В., Захожай З. В. Національні особливості захисту прав національностей.....	172
Павленко С. О. Духовно-моральні засади протидії корупції.....	175

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Усі види і можливі варіанти цивілізацій (за А. Тойнбі) чи формацій (за К. Марксом) не могли обходитися без вироблення та передачі знань попередніх поколінь наступним. Зміст, процес та форми навчання наступних поколінь — відповідним чином побудована система освіти та усталений механізм її державного регулювання — результат безперервної еволюції системи освіти разом із зміною системи управління суспільством [1].

У процесі генезису кожному окремому етапу розвитку цивілізації відповідала певним чином побудована та удосконалена система освіти, що забезпечувала потреби суспільства у кваліфікованих кадрах.

Процес становлення державності, формування освітньої системи як самостійної сфери діяльності розпочався у перших державах Давнього Сходу. Державну політику в сфері освіти цих країн можна охарактеризувати як формування “релігійно-корпоративної освіти патріархально-державної спрямованості” [1, с. 20], яка була зорієнтована на підготовку члена тієї чи іншої соціальної групи. Інструментами реалізації цієї політики були стандарти корпоративної освіти, релігійні норми, відповідно яких рівень освіти визначався майновими та становими характеристиками особи, а система оплати шкільної освіти робила її практично недоступною для переважної більшості населення, отже, школи як основний інститут освіти мали поділ на нижчий і вищий рівні.

Норми станово-сімейної освіти, основу якої становила патріархальна сім'я (ці стосунки переносилися також на соціальні групи, державу), були закріплені в нормативно-правових документах Давнього Сходу — Законах Хаммурапі (1750 рік до н. е.), Книзі притч царя Соломона (початок I тис. до н. е.) індійській Бхагавадгіті (середина I тис. до н. е.) тощо.

Антична система освіти (перша половина I тис. до н. е. — перша половина I тис. н. е.) функціонувала як централізовано керована система — її управління знаходилося в руках державних органів, громади, муніципальної влади. Також переважали державні форми освітньої діяльності — в суспільній свідомості вони розглядалися як більш ефективні й такі, що найкраще відповідають потребам суспільства і людини. “Світло хорошої школи, — підкреслював Квінтіліан, — краще, ніж самотність сім'ї” [2, с. 79].

Державна політика в сфері освіти була спрямована на формування всебічно розвинених громадян, корисних для суспільства та навчених для виконання своїх громадянських обов'язків по управлінню, захисту, життєзабезпеченню своєї держави. Сформулював ці напрями Платон, указуючи на те, що головна мета освіти та виховання — це “зробити досконалим громадянина, що вміє справедливо підкорятися чи керувати” [3].

Особливостями середньовіччя (V — початок XV століття) було домінування релігійного світогляду в державній політиці, ідеології, суспільному житті, культурі,

освіті. Сфера освіти, по суті, перестала існувати як самостійний інститут життєдіяльності суспільства і стала однією із функцій церкви, тому й метою освітньої діяльності було формування віруючої людини, забезпечення основ релігійного суспільства, а її завданнями — репродукція станового суспільства, підготовка релігійного службовця і феодално-державного чиновника, теоцентризм [3].

Становість обумовила дуже високий рівень соціальної диференціації системи освіти у суспільстві: для кожного стану встановлювався не просто перелік необхідних знань, а існувала своя підсистема освіти, спрямована на відтворення представників цього стану (найбільш жорстко це проявилось в Індії) — характер і рівень знань чітко відповідав соціальному статусу того, хто їх отримував. В Європі довгий час церковні школи взагалі були єдиним елементом системи освіти, вони фінансувалися церквою й використовувалися нею для реалізації своєї політики.

З XI століття на основі диференціації церковних шкіл створюються університети (у 1088 році був відкритий один із перших університетів в Болоньї). А перші світські школи — гільдійські та цехові, що давали своїм учням загальноосвітню підготовку, з'явилися лише в XII столітті у великих містах. Ці навчальні заклади стали об'єктом управління муніципальних органів, які займаються їх фінансуванням та розробкою освітніх стандартів. Виникнення світських шкіл та університетів було прогресивним явищем, оскільки зруйнувало монополію церкви в освітній діяльності [4].

Великі наукові та географічні відкриття, винайдення книгодрукування, подальший розвиток торгівлі, економіки, управління, військової сфери в епоху Відродження викликали практичні потреби суспільства в кваліфікованих кадрах, нових професіях, що стало поштовхом до розвитку нових типів освітніх закладів, формування нового змісту освіти — з'являється широка мережа так званих сучасних шкіл — класична система чотирьох рівнів, які здійснювали практичну професійну підготовку. Державними структурами, міським самоврядуванням, громадами створювалися масові школи, якими керували місцеві та державні органи влади та утримували за свої кошти (латинські школи у містах, недільні школи для дорослих). Хоча церква поступово втрачала свою монополію в освіті, все ж ця сфера ще довгий час залишалася під її впливом — церква займалася фінансуванням шкіл, призначенням учителів у громадські школи.

У період Просвітництва, який став переходом від феодалного до індустріального суспільства, радикальні зміни в економічному житті країн спричинили розширення функцій освіти в суспільстві, зниження рівня соціальної диференціації в отриманні освіти та формування класичної системи навчальних закладів чотирьох рівнів, які одночасно з теоретичним навчанням здійснювали практичну професійну підготовку учнів. Поряд з цим, освіта у XVIII столітті стає важливим елементом функціонального забезпечення соціального панування та державного управління, тому в багатьох країнах державні органи підтримують її розвиток, у закладах повної загальної освіти формуються специфічні національні риси. Усе це створило передумови для отримання більш якісної освіти вищими верствами населення і елементарних знань нижчими, але державне фінансування залишалося ще незначним.

На основі переосмислення та узагальнення результатів епох Відродження і Просвітництва протягом XIX ст. формується так звана класична система освіти. Бурхливий розвиток науки й техніки, перехід від мануфактурного до фабрично-заводського виробництва у передових промислових країнах викликав потребу у кваліфікованих кадрах як інженерних, так і робітничих.

Принципові зміни в сфері масової освіти внесли багато нового в систему її державного регулювання: були обмежені масштаби соціальної диференціації в її отриманні — протягом XIX століття у розвинених країнах було законодавчо введено загальну обов'язкову безкоштовну початкову освіту, скасовано гендерні обмеження, в результаті чого були відкриті жіночі середні школи. Початкова освіта, що протягом сторіч перебувала під контролем церкви, стала підпорядковуватися державі, хоча вплив релігії на освіту залишався ще досить тривалий час. Створювалося багато різноманітних шкіл й курсів для дорослих, де, поряд з початковою освітою, вони отримували професійні знання та навички, широкий розвиток отримали спеціалізовані навчальні заклади професійного типу — ремісничі училища.

Розширення функцій освіти й необхідність формування загальнонаціональної освітньої системи привели до значних перетворень також у системі її державного регулювання. Це було пов'язано, в першу чергу, із зміною ролі суб'єктів регулювання освітньої діяльності — відбулося радикальне розширення втручання держави в сферу освіти.

Надзвичайно позитивним явищем було впровадження в багатьох країнах єдиної загальнодержавної освітньої політики, без наявності якої не могло розвиватися індустріальне суспільство, що знайшло своє вираження у наступних заходах: по-перше, були створені національні системи шкільної освіти та прийнято державне законодавство в цій сфері; по-друге, чітко визначена мета та обґрунтовані функції державного регулювання освіти, по-третє, розширено змістовне наповнення об'єкта державного регулювання системи освіти — це принципи, зміст освіти, навчальні плани, програми та мережа освітніх закладів.

Хоча введення загальної обов'язкової освіти було основною ідеєю державної політики європейських держав, але її впровадження зустріло опір панівних верств (а саме їх представники займалися практичною реалізацією напрямів освітньої політики через органи державної влади), що привело до створення в межах масової початкової освіти двох стандартів: перший — масова початкова школа, яка давала утилітарну практичну підготовку для більшості населення, друга — школа повної загальної освіти, яка готувала до навчання в середній та вищій школі, надаючи різнобічну підготовку як практичного, так і загальнокультурного характеру (включаючи класичну, природничу, соціально-політичну освіту), та формувала національну еліту, соціальних лідерів [4]. У більшості розвинених країн церква була законодавчо відокремлена від школи, щоб у держави не залишилося конкурентів у сфері освіти, яка почала розбудовувала власну систему управління та регулювання освіти.

Маючи спільні цілі й принципи організації, системи освіти індустріальної епохи були досить різноманітні, оскільки виникали у різних економіко-соціальних та історико-культурних умовах.

Джерела

1. Тойнбі А. Постигание истории / А. Тойнби. — М., 1991.
2. Культура Византии. Вторая половина VII–XII в. — М., 1989.
3. Дьяконов И. М. Пути истории. От древнейшего человека до наших дней / И. М. Дьяконов. — М., 1994.
4. Романенко М. І. Освітня парадигма: генезис ідей та систем / М. І. Романенко. — Дніпропетровськ: Вид. "Промінь", 2000. — 160 с.